

Fra børnehavebarn til skolebarn – den gode overgang

Et skriv til dig, der er med til at sende børnehavebørn afsted i skole og dig, der tager imod nye skolebørn efter sommerferien

Indledning

Med denne skrivelse er det hensigten at skabe et fokus på den overgang, der er mellem børnehave og skole i Kalundborg Kommune. Meget er allerede kendt og praktiseres flere steder, ligesom der kan drages paralleller til andre indsatsområder og strategier i kommunen f.eks. vedrørende stærke børnefællesskaber. Dette er dermed en opsamling af de indsatser, der allerede finder sted og den viden, vi allerede har. Skrivelsen er ment som en inspiration såvel som en guideline i forhold til at fastholde et samarbejde, hvor vi arbejder struktureret og dynamisk med den gode overgang ud fra en gensidig aftale.

Baggrund for arbejdet med den gode overgang

Overgangen fra børnehave til skole er en af flere livsovergange i børn og unges liv. En livsovergang er kendetegnet ved, at den indebærer væsentlige forandringer i barnets liv, fordi barnets identitet, relationer og rolle grundlæggende forandres på én gang. En god overgang er, når der er fokus på barnets kompetencer, fællesskaber og nærmeste udviklingszone. Hvordan børn klarer sig i forbindelse med overgangen, afhænger af en lang række forhold i børnenes omgivelser.

I dag ved vi, at de første uger i skolen sætter grundtonen for barnets oplevelse af sig selv i det nye miljø. At barnet kan etablere og vedligeholde relationer, har stor betydning for skolestarten. Vi ved også, at læring opstår i relationen mellem barnet og dets omgivelser. Læring forstås som situeret og kontekstafhængig og er meget mere end faglige færdigheder. De børn, som klarer sig bedst i overgangen fra dagtilbud til skole, er dem, som er motiverede for at lære og aktivt opsøger mulighederne for at bruge deres evner. Forskningsmæssigt peges der på, at elementer som fordybelse og kontekstflæsning er centrale. Det er for eksempel vigtigt, at barnet forstår, at der stilles forskellige krav til dets deltagelse i forskellige sammenhænge.

Arbejdet med den gode overgang forudsætter et tæt samarbejde mellem mange forskellige aktører, da børnene i én børnehave ofte kommer til at gå i mange forskellige skoler. Her kan det være nødvendigt for børnehaverne at have fokus på udvalgte skoler, hvor flest børn skal hen. Desuden er det vigtigt at huske, at skoleforberedende aktiviteter ikke nødvendigvis behøver være rettet mod en specifik skole. Det er ikke kun kommunale aktører, som er involverede i børns overgang fra børnehave til skole. Kalundborg Kommune har en stor andel af børn, som går i private børnehaver og skoler. De private aktører er ikke på samme måde som de kommunale forpligtede til at arbejde med den gode overgang ud over det som Den styrkede pædagogiske læreplan beskriver. Dette stiller krav til evnen til samarbejde på tværs af aktører, så man sikrer, at alle børn, der på et tidspunkt er tilknyttet et kommunalt tilbud, får en god overgang fra børnehave til skole. I dagtilbudsloven er det præciseret i §7 at dagtilbud i samarbejde med forældre og skole skal sikre børn en god sammenhængende overgang fra dagtilbud til fritidstilbud og skole ved at udvikle og understøtte børnene grundlæggende kompetencer og lysten til at lære.

Klar til skole – hvad betyder noget

Det 5-6-årige barn står midt i en udviklingsproces, hvor det på én gang skal fastholde den viden og de færdigheder, det har tilegnet sig i den tidlige barndom, og samtidig stræbe efter at mestre udfordringerne i den verden, som skolen åbner dørene til. Ved skolestart har det betydning, at der er sammenhæng i samspillet mellem dét, barnet allerede kan og ved, og forventningerne til den fortsatte udvikling i skolen.

Undervisningen i børnehaveklasse skal skabe sammenhæng i overgangen fra dagtilbud til skole og fra børnehaveklasse til skole. De seks læreplanstemaer i dagtilbud og kompetenceområderne i børnehaveklassen ligger indholdsmæssigt tæt op ad hinanden, hvilket giver mulighed for at skabe sammenhæng, så der er en rød tråd mellem læring i dagtilbud og børnehaveklassen og til SFO.

Barnet skal støttes i at bringe læring fra dagtilbud med ind i børnehaveklasse og i SFO.

Det er vigtigt, at overgangen er tilrettelagt, så barnet oplever, at de erfaringer og kompetencer, det har med sig fra dagtilbud, bliver anerkendt, som værende vigtige og betydningsfulde.

De krav og forventninger, som skolen møder eleven med, kan være meget forskellige. Hvorvidt eleven får mulighed for at opleve sig selv som kompetent i skolen, beror i høj grad på, om eleven får mulighed for at opfatte sig selv som et lærende individ og tro på egne evner med tillid til, at kunne klare sig i skolemiljøet.

For at lette overgangen for barnet er det derfor vigtigt, at dagtilbud og skole så vidt muligt bruger de samme tilgange til læring og arbejdsformer.

Vi professionelle har i den forbindelse en væsentlig rolle i forhold til, at overgangen bliver så positiv som overhovedet mulig. Derfor arbejder vi i Kalundborg Kommune fokuseret på børns overgang til skolen, med fokus på børnenes egen deltagelse, forældre som centrale medspillere og det professionelle samarbejde for overgangen. Vi skal i overgangen skabe miljøer, der øger og tilgodeser alle børns forudsætninger. Vi skal gå til opgaven professionelt og med stor indlevelse og altid i et tæt samarbejde med børnenes forældre.

Med udgangspunkt i disse overvejelser er der sat et overordnet mål for indsatsen med at skabe gode overgange fra børnehave til skole:

Mål

Vi skaber rammer for, at alle børn er aktive deltagere både socialt og fagligt i egen overgang.

Med udgangspunkt i dette er der udarbejdet en beskrivelse som vi kalder "Klar til skole" som beskriver hvilke mål, vi mener er vigtige for dette og med eksempler på tegn på, at barnet er klar.

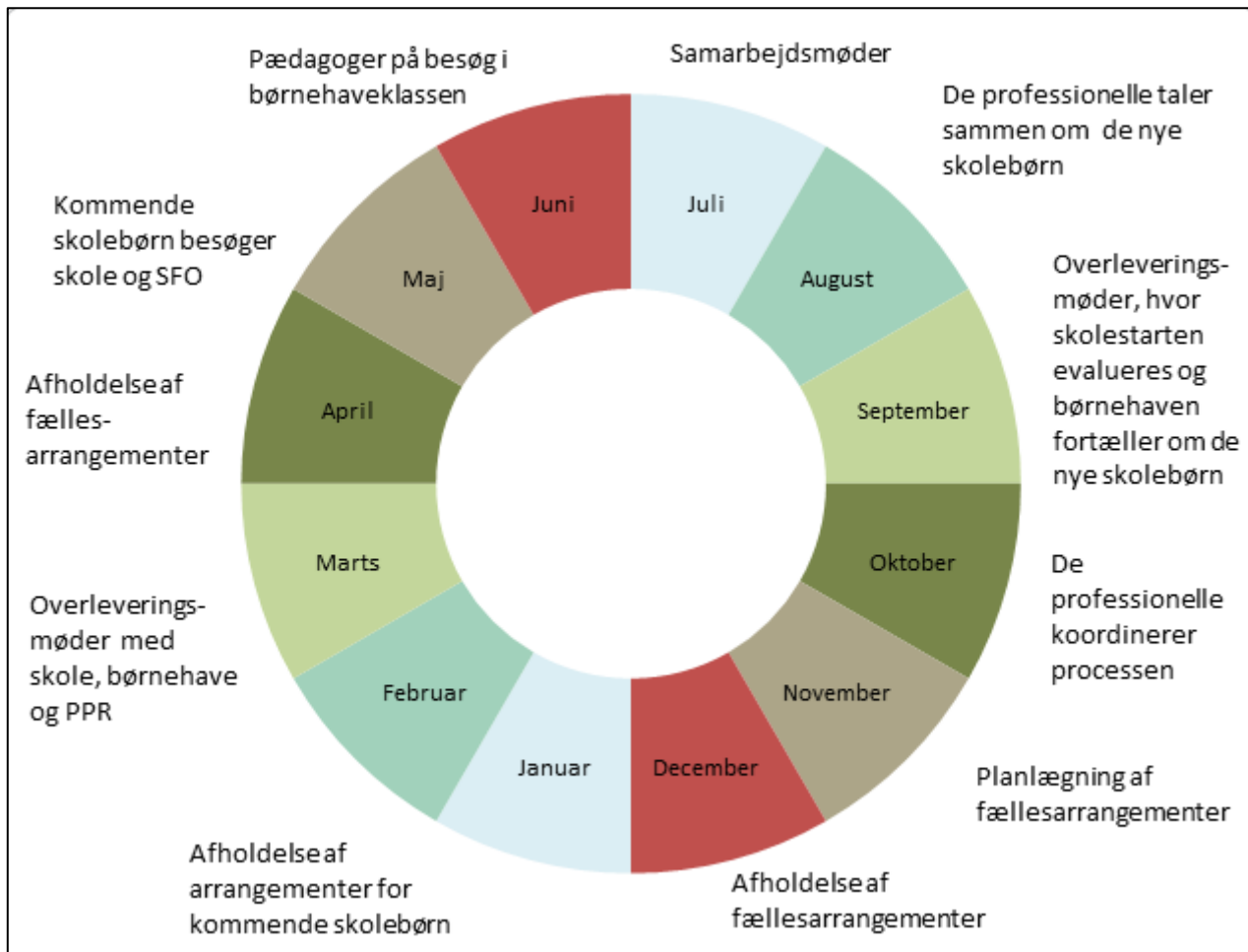
Den gode overgang som en kontinuerlig proces

Arbejdet med at skabe gode overgange skal forstås som en kontinuerlig proces, der konstant er i gang, og som tager lang tid. Illustrationen herunder skal vise, at der er en lang periode, hvor barnet er i en overgangsperiode og der er behov for, at børnehaven og skolen samarbejder om at give barnet en positiv oplevelse med at starte i skole.

BØRNEHAVE

SKOLE

Den gode overgang kan også illustreres ved et årshjul. Årshjulet herunder viser eksempler på aktiviteter, som kan foregå i de forskellige faser af overgangen; fra barnet indleder sit sidste år i børnehaven, indtil barnet starter i skole og gennem barnets første år i skolen. Årshjulet synliggør, hvordan dette er en ny måde at tænke overgange på, som noget der i langt højere grad foregår over tid, og hvor børneperspektivet i høj grad bliver sat i spil. Årshjulet er beregnet som et praktisk værktøj, der for det første hjælper med at se overgangen fra børnehave til skole som en dynamisk proces og for det andet giver et konkret billede af selve processen.

Udover selv årshjulet skal praksis for den gode overgang med fordel beskrives i lokale samarbejdsaftaler. Det væsentlige er, at årshjulet og samarbejdsaftalerne afspejler overvejelser og beslutninger som denne ramme beskriver. Dette kommer til udtryk gennem et fælles sprog om nøglebegreber som læring, udvikling, støtte og opmærksomhed. Desuden er det afgørende, at den lokale samarbejdsaftale omfatter alle børn i skoledistriktet. Det er også vigtigt at gøre det klart i samarbejdsaftalen, at det er en fælles opgave mellem børnehave og skole og at der fra starten er udpeget én eller flere ansvarlige tovholdere for processen. De enkelte aktiviteter i årshjulet og rækkefølgen for dem planlægges lokalt med udgangspunkt i det, der giver mening i den lokale kontekst. Det er f.eks. op til den enkelte børnehave at vælge, om de vil organisere sig med førskolegrupper for de ældste børnehavebørn eller om de vil arbejde med skoleforberedende aktiviteter på tværs af børnegrupper. Det vigtigste er, at der arbejdes kontinuerligt og systematisk med den gode overgang over hele året.

Rammer for den gode overgang

Overgangen fra børnehave til skole indebærer, at barnet siger farvel til en tryk børnehave - og måske den bedste ven gennem flere år - for at starte i børnehaveklasse på en skole, hvor stort set alt kan være nyt, og hvor barnets forventninger ofte er rigtig store. For at sikre, at alle børn i

Kalundborg Kommune bistås på bedste vis i denne overgang, er der fire pejlemærker, som har til formål at styre arbejdet med at skabe gode overgange i den rigtige retning. De fire pejlemærker er:

Helhed og sammenhæng

Det er forældrene, der følger barnet gennem hele dets liv. Derfor er det forældrenes ansvar at skabe tryghed, helhed og sammenhæng gennem hele barnets opvækst. I den sammenhæng er det vigtigt, at alle børn oplever en sammenhæng mellem børnehaven og skolen. Denne sammenhæng skabes bl.a. gennem et fælles sprog, en fælles værdiforståelse mellem forældrene og personalegrupperne i hhv. børnehave og skolen og et løbende samarbejde. Der skal i overgangen fra børnehave til skole fokus på barnets perspektiv bl.a. ved at spørge ind til de håb, drømme og forestillinger, som barnet kan have om skolen og dem selv i skolen.

Stærke børnefællesskaber

Børns sociale og faglige læring sker i fællesskaber. Derfor er det en professionel opgave at sikre det enkelte barns aktive deltagelse i de fællesskaber, de er en del af. Den gode overgang skal bidrage til, at alle børn er deltagere både socialt og fagligt i børnehaven, i skolen og i de aktiviteter, der tilrettelægges i overgangen fra børnehave til skole.

Professionalisme

Det er de voksnes ansvar - dem som er en del af og i kontakt med barnet i overgangen fra skole til børnehave - i et inddragende samarbejde med forældrene at skabe rammer, der sikrer, at overgangen fra børnehave til skole kan foregå i en tryk atmosfære, så børnene får mulighed for at vokse med de nye udfordringer. De professionelle skal møde børnene på deres eget niveau og sammensætte et pædagogisk tilbud på en måde, så børnene kan trives og udfolde sig bedst muligt.

Dialog

Det er vigtigt, at der foregår en ligeværdig dialog mellem alle, der er omkring barnet. Det gælder både dialogen mellem de professionelle (lærere og pædagoger), mellem de professionelle og forældrene, mellem de professionelle og børnene og mellem forældrene og børnene. Alle har forventninger til hinanden og hver for sig har de ideer til og synspunkter omkring, hvordan de bedst støtter børnenes trivsel og udvikling. Derfor skal der i dialogen være vægt på de krav, faglighed, bekymringer og forventninger, der kan være i overgangen.

Fokusområder og mål for den gode overgang

For at skabe den gode overgang fra børnehave til skole er det væsentligt at have fokus på både børn, forældre og medarbejderes forventninger til og oplevelser med overgangen. I dette afsnit beskrives tre fokusområder for arbejdet med den gode overgang, som tager udgangspunkt i henholdsvis et børne-, forældre- og medarbejderperspektiv. De tre fokusområder er *forældrene som centrale medspillere*, *barnets deltagelse* og *det professionelle samarbejde*. Under hvert fokusområde beskrives en række mål for indsatsen og en række eksempler på god praksis. Det er vigtigt at understrege, at der ikke er en facitliste for den gode praksis, men at eksemplerne kan bruges som inspiration til hvilke konkrete aktiviteter, der kan iværksættes for at nå målene.

Forældrene som centrale medspillere

Forældrene er barnets trygge fundament i overgangen fra børnehave til skole. Derfor skal forældrene så tidligt som muligt inviteres som aktive samarbejdspartnere i forbindelse med børnenes overgang. Forældrenes engagement og opbakning rummer stort potentiale. Jo bedre samarbejde med forældrene, desto bedre overgang for barnet og jo mere forældrene ved, des bedre kan de hjælpe barnet i overgangen. Børnehaven og skolen har derfor en vigtig opgave i at

informere forældrene om overgangen og om hvad det vil sige at gå i børnehaveklasse. En tæt dialog med forældrene om deres rolle og konkrete opgaver i forbindelse med overgangen er en væsentlig forudsætning for en god skolestart. Målene for arbejdet med dette fokusområde ses herunder.

Mål

Forældrene inviteres til arbejdet med at skabe grobund for børnefællesskaber i overgangen til skole.

Forældrene introduceres til gode råd i forhold til, hvordan de er medspillere og medansvarlige i overgangen til skole.

Forældrene medvirker til at skabe sammenhæng i overgangen fra børnehave til skole.

Forældrene er aktive og ligeværdige medspillere i deres barns læring og fællesskab.

Forældrene ved, hvad der forventes af dem.

For at nå disse mål er der en række tiltag som kan bidrage til at forældrene inddrages som centrale medspillere i den gode overgang.

Eksempler på god praksis

Børnehaven og skolen holder i fællesskab overleveringssamtale med forældrene.

Børnehaven og skolen holder i fællesskab et fyraftensmøde på skolen for forældrene til de ældste børn i børnehaven. Her beskriver børnehaven rammerne for den sidste tid i børnehaven og fortæller om overgangsaktiviteter osv. Skolen fortæller om skolens grundlag og starten i børnehaveklasse, herunder om forventninger og "Klar til skole".

Der er arrangementer, hvor de kommende skolebørn og deres forældre kommer på skolen og "leger skolebørn".

Der er fælles informationsmateriale fra børnehaven og skolen, som beskriver, hvordan forældrene kan støtte op omkring barnets overgang fra børnehave til skole; herunder hvordan forældrene kan tale om børnehaven og skolen derhjemme.

Børnehaven vejleder tidligst muligt forældrene i, hvordan de kan understøtte udviklingen af barnets kompetencer derhjemme, så barnet er klædt på til skolestart.

Barnets deltagelse

Forventninger, håb og drømme betyder meget for børns overgange. De voksne, det være sig både forældre og professionelle, skal hjælpe børnene fra deres trygge børnehaveliv over i en helt ny skoleverden, som børnene ofte har uklare forventninger til. Vi skal derfor være nysgerrige på og tale med dem om, hvilke forventninger og forestillinger, de har gjort sig - og vi skal være med til at gøre dem så realistiske som muligt. Indsatsen på dette fokusområde skal bidrage til at nå følgende mål:

Mål

Børnene har kendskab til - og inddrages i deres skolestart.

Børnene høres i beslutninger om egen overgang med udgangspunkt i deres egne forestillinger, forventninger og håb til skolen.

Børnene oplever, at de voksne tager ansvar for og støtter deres reelle deltagelse i fællesskaberne både før de begynder i skole, i forbindelse med deres overgang og i skolen.

Barnets deltagelse i overgangen kan blandt andet understøttes af fælles arrangementer i børnehaven og skolen. I det følgende er en række eksempler på god praksis, som kan fremme de nævnte mål. Vær i planlægningen opmærksom på hvor tidlige det giver mening for barnet at begynde dette.

Eksempler på god praksis

Børnehaven laver initiativer for de ældste børn i forhold til at forberede dem på det, der skal ske, når de starter i skole. Det kan f.eks. være aftaler mellem børnehaven og skole om, at børn fra en børnehaveklasse kommer på besøg i børnehaven og fortæller om deres oplevelser af at gå i skole.

Børnehaveklasselederen kommer på besøg i børnehaven og taler med børnene og laver skoleaktiviteter f.eks. leger lege fra skolen, taler om det at gå i skole, leger skole en dag eller andet.

De kommende skolebørn tager på besøg i den nuværende børnehaveklasse, hvor de kan se, hvordan det er at gå i børnehaveklasse og lære skolen og de voksne bedre at kende.

Der arrangeres legeaftaler og arrangementer med andre børnehaver i samme skoledistrikt. Her får børnene mulighed for at lære andre børn at kende, som skal starte i den samme skole.

Der er arrangementer mellem børnehaven og skole, hvor de kommende skolebørn deltager i f.eks. teaterforestillinger, idrætsarrangementer, aktivitetsdage mv.

Børnene tager forskelligt materiale som de har lavet i børnehaven, med i skole, så de voksne i skolen kan få et indtryk af barnet.

Aftale om brug af artefakter. God praksis viser, at jo tidligere børn får mulighed for at øve nye og anderledes sproglyde, desto bedre tilegner de sig dem. F.eks. kan børnehaven lave aftaler med skolen om, at de ældste børn får læst den samme bog som børnene i børnehaveklasse gør på skolen. Dette kunne også være sange og lege.

Det professionelle samarbejde

En væsentlig forudsætning for, at børn får en god overgang fra børnehaven til skole er, at de professionelle taler sammen og er enige i, hvad der kendetegner den gode overgang og hvad deres rolle og ansvar er heri. Det er vigtigt, at der er sammenhæng mellem børnehaven og skole, så børn og forældre er forberedte, har afstemt forventninger og er trygge ved skolestart.

Det er de professionelles ansvar at tilbyde en god overgang til skolen. Det handler om at få sagt ordentligt farvel til børnehaven, og om at få tilrettelagt læring og læringsmiljøer i børnehaveklasse, som tager højde for børnenes forskellige forudsætninger. Det handler desuden om, at de professionelle er bevidste om, at børnehaven og skole naturligt nok har forskellige pædagogiske tilgange og kulturer (to forskellige lovgivninger), og at dette kan være en udfordring for barnet. Der skal være rammer, så alle børn får mulighed for at vokse med de nye udfordringer. I forhold til det professionelle samarbejde arbejdes der hen imod følgende mål:

Mål

De professionelle har så godt kendskab til hinandens pædagogiske grundlag og formål, at de reelt kan bygge bro for barnet. Se bilag 1

De professionelle møder børnene på deres eget niveau og sammensætter et pædagogisk tilbud på en måde, så børnene kan trives og udfolde sig bedst muligt.

Der er aftalt rammer for overlevering omkring det enkelte barn, hvor forældrene deltager i videst muligt omfang.

Samarbejdet organiseres så forældrene reelt har mulighed for at deltage.

Der er overensstemmelse mellem, hvad barnet lærer i børnehaven, og hvad skolen forventer, at barnet skal kunne inden for den lovgivning som dagtilbuddet arbejder efter (bilag 1). F.eks. om de skal lære store eller små bogstaver, hvad de sociale spilleregler er osv.

Herunder er eksempler på, hvilke konkrete aktiviteter, som kan bidrage til at fremme målene for det professionelle samarbejde.

Eksempler på god praksis

Børnehaven arbejder med læreplaner i forbindelse med overgangen mellem børnehave og skole. I forbindelse med overleveringssamtalerne tages blandt andet udgangspunkt i SprogTrapper Herved får skolens medarbejdere hurtigt indblik i det enkelte barns ressourcer.

Der er samarbejdsaftaler med udgangspunkt i årshjulet, hvor fælles værdier og mål for samarbejdet mellem børnehave og skole er skrevet.

Børn og pædagogiske medarbejdere fra de omkringliggende børnehaver mødes en gang ugentligt eller et bestemt antal gange på en lokal legeplads. Her inddeles børnene i grupper på tværs af børnehaver, alt efter hvilken skole de forventes at skulle starte i.

Børnehaven og skolen afholder årlige møder, hvor man præsenterer og drøfter hinandens pædagogiske grundlag.

Børnehaven udarbejder handleplaner når dette er nødvendigt på baggrund af SprogTrapper som følger barnet i skolen.

Børnehaven og skolen deltager i evalueringsmøder om overgangen. På møderne drøfter alle, hvad der er gået godt og hvad der kan forbedres.

God praksis er at tage hensyn til børnenes nære relationer, f.eks. i overleveringssamtaler, aktiviteter og klassedannelse.

Børnehaven kender til de faglige krav i børnehaveklassen og børnehaveklassen kender til formål for dagtilbud (se bilag 1).

Bilag 1

Dagtilbud	Børnehaveklasse	Folkeskole
<i>Formål for dagtilbud</i> § 7. Dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv. <i>Stk. 2.</i> Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse og bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst. <i>Stk. 3.</i> Børn i dagtilbud skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring. <i>Stk. 4.</i> Dagtilbud skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for og oplevelse med demokrati. Dagtilbud skal som led heri bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration i det danske samfund. <i>Stk. 5.</i> Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene sikre børn en god overgang fra hjem til dagtilbud. Dagtilbud skal endvidere i samarbejde med forældre og skole sikre børn en god sammenhængende overgang mellem dagtilbud og fra dagtilbud til fritidstilbud og skole ved at udvikle og understøtte deres grundlæggende kompetencer og lysten til at lære.	§ 11. Undervisningen i børnehaveklasser gives overvejende i form af leg og andre udviklende aktiviteter. Det tilstræbes at gøre børnene fortrolige med skolens daglige liv. <i>Bekendtgørelse om formål, kompetencemål, færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter i børnehaveklassen (Fælles Mål):</i> § 2. Eleverne skal i børnehaveklassen have lagt fundamentet for deres alsidige udvikling ved at give den enkelte elev udfordringer, der udvikler elevens nysgerrighed, videbegær og lyst til at lære mere og gør eleven fortrolig med skolen. Eleverne skal tilegne sig viden og færdigheder, som undervisningen i skolens grundlæggende fag kan bygge videre på. Stk. 2. Børnehaveklassens pædagogiske profil skal skabe sammenhæng både mellem elevernes overgang fra hjem og dagtilbud til skolen og mellem børnehaveklassen og de efterfølgende klassetrin og skolefritidsordning/fritidshjem. Leg skal udgøre et centralt element i undervisningen med vægt på legens egenverdi og læring gennem leg og legelignende aktiviteter. Børnehaveklassen skal tage udgangspunkt i og videreudvikle færdigheder, viden og erfaringer, som eleverne har tilegnet sig i familie og dagtilbud og fritid Stk. 3. Eleverne skal i børnehaveklassen udvikle lyst og engagement til og motivation for at beskæftige sig med skolens indhold, sociale fællesskab og særlige arbejdsformer og herved bidrage til grundlaget for elevernes videre skolegang.	<i>Folkeskolens formål</i> § 1. Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling. <i>Stk. 2.</i> Folkeskolen skal udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle. <i>Stk. 3.</i> Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.